

TOM HANKS

HAMAROSAN
A MOZIKBAN

1. A HÁTTÉRSZTORI

Bő öt évvel ezelőtt egy bizonyos Al Mac-Teer hagyott nekem üzenetet – a nevét *Almick Tear*nek értettem – egy Los Angeles-i számról. Komoly és határozott hangon arra kért, hogy hívjam vissza a vékony kis önéletrajzi kötetem miatt, amelyet *A mennyországba levezető lépcső* címen írtam azokról az évekről, amikor valaha régen, a nyolcvanas években egy aprócska, élő koncerteket szervező pinceklubban puldoztam. Akkoriban tulajdonképpen valami szabadúszó újságíró-féleség is voltam Pittsburghben és környékén. És filmkritikákat írtam. Manapság kreatív írást, irodalmat és filmtudományt tanítok a montanai hegyek között, a Mount Chisholm Művészeti Egyetemen. Bozemanról egy gyönyörű, de kietlen autót választ el. Igen ritkán kapok üzenetet Los Angelesből.

– A főnököm olvasta a visszaemlékezéseit – közölte Ms. Mac-Teer. – Azt mondja, ön úgy ír, ahogy ő gondolkodik.

– Az ön főnöke zseniális – feleltem, azután megkérdeztem: – Ki a főnöke?

Amikor tájékoztatott róla, hogy Bill Johnson alkalmazottja, és a beszélgetésünk közben éppen a Capitol Records hollywoodi irodaháza felé tart Santa Monica-i otthonából, hogy találkozzon vele, felkiáltottam.

– *Bi-Bi-Bi-Bill JOHNSON* a főnöke? A rendező? Bizonyítsa be!

Néhány nappal később már személyesen Bi-Bi-Bi-Bill Johnsonnal beszéltem telefonon, és a munkájáról csevegtünk – történetesen az egyik tantárgyamról, amit tanítok. Amikor közöltem vele, hogy az összes filmjét láttam, hízélgéssel vádolt. Amikor elsoroltam a filmjei fontos részleteit, azt mondta, fogjam be, elég már. Akkoriban egy olyan forgatókönyvvel bíbelődött, amelyet a messzeható hatvanas-hetvenes évek zenéje ihletett – ez

volt az a kor, amikor az együttesek az összepasszoló szerkóktól és a rövidhullámú rádiók számára írt háromperces számoktól eljutottak a teljes nagylemezoldalakat betöltő jammelésekig és a Jimi Hendrix Experience-ig. A könyvemben szereplő történetek tele voltak személyes élményekkel. Az én időm ugyan húsz évvel az után a korszak után jött, amivel ő „bíbelődött” – a klubunkban ismeretlen dzsesszisták és Depeche Mode-feldolgozásokat játszó bandák léptek fel –, de ami egy élő zenés helyen történik, az időtlen és egyetemes. A bunyók, a drogok, a nagy szerelmek, a könnyed szex, a futó szerelmek, a komoly szex, a nevetés és a sikoltozás, a „ki jut be” és a „kit dobnak ki” – a felismert vagy ösztönösen átélt folyamatok zavaros világa –, pont azok az emberi viselkedésformák, amelyeket ő fülön próbált csípni. Pénzt ajánlott a könyvemért – a sztorim nem kizárólagos jogaiért, ami azt jelentette, hogy az exkluzív jogokat később bármikor eladhatom, ha meg szeretné őket venni valaki. Rettentő valószínű. A lényeg, hogy több pénzt kerestem a könyv jogainak, mint a példányainak az eladásával.

Bill belekezdett a *Zsebrakéták* forgatásába, de továbbra is felhívott, és géppel írt leveleket küldött – változatos, a számára az adott pillanatban fontos témákról. Az Elkerülhetetlen Háború. Hasonlít a dzsessz a matematikára? Milyen ízesítéssel az igazi a joghurtfagyi? Válaszaimat töltőtollal írtam – írógép? na ne vicceljünk már! –, mert bogarasságban bárkivel felveszem a versenyt.

Egyszer kaptam tőle egy egyetlen oldalból álló levelet, amelyen csupán ennyi állt:

Milyen filmeket utálsz/miről jössz ki? Miért?

Bill

Azonnal válaszoltam.

Nincs olyan film, amit utálnék. Egy film elkészítése túl bonyolult folyamat ahhoz, hogy utálni lehessen az eredményét, még akkor is, ha rosszul sikerült. Akkor is végigülöm, ha nem elég jó. Úgyis hamar véget ér. Kijönni egy filmről bűn.

Úgy számítom, az Amerikai Postaszolgálatnak két napra volt szüksége ahhoz, hogy kézbesítse a válaszomat, és még egy nap eltelt, mire a levél Bill elé került, mert három nap múlva hívott Al MacTeer. A főnöke azt akarta, hogy „menjek oda, *pronto*”, és figyeljem, ahogy forgat. Közeledett a szemeszter vége, korábban soha nem jártam Atlantában, és egy filmrendező hívott, nézzem meg, hogyan dolgozik. Filmtudományt tanítok, de még életemben nem jártam forgatáson. Salt Lake Citybe repültem, és ott átszálltam.

– Mondtál valamit, amit én mindig ugyanígy gondoltam – jelentette ki Bill, amikor megérkeztem a *Zsebrakéták* forgatásának a helyszínére, a végtelenbe nyúló kertvárosba. – Igen, vannak filmek, amik nem működnek. Nem érik el azt, amit akartak. Néhány már eleve rossz célt választott. De aki azt mondja, hogy utál egy filmet, az úgy gondol egy önként választott közös emberi élményre, mint egy borzalmas éjjeli repülőútra. A gép többórás késéssel száll fel, akkora a turbulencia, hogy még a stewardessek is halálra rémülnek, a túloldalon terpeszkedő srác hány, nem tudják felszolgálni az ételt, az ital elfogy, a szomszéd ülésen hasfájós ikersecsemők utaznak, és végül lekésed a találkozózt is, ami miatt elindultál. Ezt tessék *utálni!* De aki egy filmet utál, az rohadtul félreért valamit. Azt se mondja az ember, hogy utálta a barátnője hétéves unokahúgának a születésnapját, vagy a meccset, amiben tizenegy játékrész ment le, és 1:0 lett a vége. Van, aki utálja a tortát meg az egy jegy áráért kapott ráadás baseballt? A gyűlöletünket tartogassuk a fasizmus és a kihűlt párolt brokkoli számára. A legrosszabb, amit bárki mondhat valakinek a filmjéről – különösen mi, akik a Fountainen* közlekedünk –, hogy *Hát, nem nekem való, de tulajdonképpen egész jónak tűnt.* Tiporj a sárba egy filmet lelketlen dicsérettel, de sose mondj olyat, hogy *utálsz*. Aki körülöttem kimondja az u betűs szót, annak annyi. Kész. Persze

* A Fountain a hollywoodi Fountain Avenue-t jelenti. Egyszer megkérték Bette Davist, hogy adjon tanácsot azoknak, akik sikerre szeretnék vinni Hollywoodban. Azt felelte: közlekedjenek a Fountainen – mármint a Sunset vagy a Santa Monica Boulevard vagy a Franklin Avenue helyett.

én írtam és rendeztem a *Halálmadárt*. Lehet, hogy túl érzékeny vagyok.

Tíz napig tébláboltam a *Zsebrakéták* forgatásán, és nyáron még Hollywoodba is elutaztam az unalmas utómunkálatok kedvéért. A filmkészítés bonyolult, őrjítő, néha súlyosan technikai, néha a pillanat ihletét követelő, finom és sérülékeny tevékenység; nyúlós, mint a cukorszirup szerdán, de halálbüntetés terhe mellett szigorúan betartandó határidőt hoz pénteken. Képzelnék el egy sugárhajtású repülőgépet, amelynek a költségeit a Kongresszus vállalta, költők tervezték, zenészek szegecselték egybe, a közgázról épp kikerült öltönyösök ellenőrizték a gyártását, és figyelemhiányos emberek vezetik, akik már rég szerették volna kipróbálni a pilótáskodást. Mekkora esély van rá, hogy ez a gép felszálljon? Tessék, ilyen a filmcsinálás, legalábbis én ilyennek láttam, miközben a repülőgépgyár működését figyeltem.

A *Hangokkal teli pince** forgatása nagyjából nélkülem zajlott – pedig részben az én kis könyvecskémen alapult. Az én bajom. Billnek hála a munka elején is fizettek, és a bemutató környékén még többet – nagylelkű ember. A Telluride-i Filmfesztiválon sorra kerülő első nyilvános vetítésre már elutaztam; ott úgy nevezte: „a filmünk”. Januárban kikölcönöztem egy szmokingot, és az egyik hátsó asztalnál végigültem azt, ami akkor a Golden Globe-díj átadógálája volt (Merv Griffin Beverly Hilton Hoteljában, ahol a legigazibb hollywoodi partik zajlanak). Amikor a kollégáim az álmországbán töltött hétvégémről kérdezgetnek, azt felelem nekik, hogy csak hajnali ötkor jutottam vissza a szállodaszobámba, eléggé be voltam csípve, és Al Mac-Teer, valamint maga Willa Sax – más néven Cassandra Rampart – vitt haza a sofőr vezette Cadillac Escalade-jében. Más szavakkal nem tudtam volna úgy megfogalmazni az élményt, hogy ők is értsék. Willa Sex? Kizárt!

* A Covid előtti időszak váratlan, vagány sikere. A nemzetközi forgalmazásban is jó számokat hozott, pedig Kínában nem talált magának közönséget. A jelölések, különösen az Oscar-jelölések az én egómat is simogatták. A film végül egy díjat sem nyert, de akkor is...

Bizonyítékképpen megmutatom nekik a Facebook-képet, amelyet ő posztolt – ott vagyok rajta Al Mac-Teerrel, és szétröhögjük a fejünket a világ egyik legszebb nője meg a rosszkedvű testőre társaságában.

A Covid19 a maszkkal/maszk nélkül elvek mentén két részre szakította az országot, és online oktatássá változtatta a munkámat. Azután jött az oltás/oltásellenesség dialektikája. Amikor Al Mac-Teer telefonált, és hívott, hogy tartsak vele, Bill-lel meg az ő víg cimboráival, és az elejétől a végéig legyek tanúja a következő műve forgatásának, azt hittem, hogy a filmkészítést a jog és a józan ész is tiltja. De Al főnökének „volt egy megérzése”, hogy a produkció „zöld utat fog kapni”, és a „szakszervezeti előírásoknak megfelelően” dolgozhatnak, vagyis meghívtak, hogy „tartsak a stábbal” az első pénzügyi intézkedéstől a végső utószinkronig.

– Kap majd egy névtáblát – magyarázta Al. – A stáb tagjának fog számítani, és hetente kétszer tesztelik. Fizetést nem kap, de ingyen eszik, és az ingyen hotelszoba sem fog rosszul kinézni. – Azután kedvesen hozzátette: – Nagy marha, ha nemet mond.

Bill Johnstont is megkérdeztem, miért enged be egy magamfajta kíváncsiszkodót arra a területre, amelyet általában úgy kezelnek, mintha szupertitkos kísérlet folyna rajta, vörös villogóval felszerelt, jelvényes emberek őrzik, és olyan táblákkal veszik körül, mint „Zárt forgatási terület. A gyártásvezető engedélye nélkül belépni tilos.”

– Az csak azért van, hogy elbátortalanítsuk a civileket – nevetett Bill.

Egyik éjjel, kint a terepen, egy hosszú, nehéz, teljesen átlagos forgatási nap után, miközben joghurtfagylaltot eszegettünk, Bill a bizalmába fogadott.

– Az újságírók (legalábbis a lusták) mindig megpróbálják *elmagyarázni*, hogyan készülnek a filmek, mintha volna valami titkos recept, amit mi már levédettünk, vagy olyan tennivalókból állna össze, amiket szépen egymás alá lehet írni, mint mondjuk, amikor valaki elutazik a Holdra, és visszajön. *Hogy jutott eszébe a barna pöttyös ruhás lány, aki olyan hangosan fütyül?*